Encyklopédia :)

Náučný slovník obsahujúci najpodstatnejšie poznatky z oblasti vied i praktických činností; učebnica učebníc.

Encyklopédia[1] zahŕňa znalosti, poznatky a informácie zo všetkých oblastí poznania a činností (univerzálna, všeobecná encyklopédia), alebo z oblasti jednej vedy či okruhu činností (odborová, špecializovaná encyklopédia). Encyklopédie môžu byť zostavené systémovo (podľa odvetví vied alebo činností), alebo abecedne, slovníkovo (podľa poradia písmen). Termín encyklpédia na Slovensku ako prvý použil začiatkom 16. storočia. V novšom chápaní Paulus Scalichius de Lipi (Skalický) v diele *Encyklopaedia seu Orbis Disciplinarum...* (Encyklopédia alebo obzor všetkých disciplín...; autor sa uvedomelo hlásil k slovanskému pôvodu); v Nemecku J.H.Alsted v diele *Encyklopaedia (1630).*

Najznámejšia encyklopédia v stredoveku bola *Speculum majus* (*Veľké zrkadlo*) od Vincenta z Beauvais, ktorá bola učebnou pomôckou, príručkou pre študentov, podobne ako iné encyklopédie z obdobia scholastiky, ktoré sa používali na európskych univerzitách. Prvými encyklopédiami v národnom jazyku boli francúzska *Livre du Trésor* (*Kniha pokladu*) od B.Latiniho (1220-1294) a ruská *Azbukovniki* (*Abecedovníky*) od neznámych autorov, z ktorých najstaršia je z roku 1282. Ale encyklopédia, ktorá najviac ovplyvnila tvorbu moderných encyklopédií, bola *Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers* (*Encyklopédia, alebo výkladový slovník vied, umení a remesiel*, Paríž 1751-1772; 17 zväzkov textu a 11 zväzkov ilustrácií), ktorá sa stala trvalým pomocníkom encyklopedistov a francúzskej osvietenskej filozofie 18. storočia. Významná encyklopédia bola *The Encyklopaedia Britannica* (London 1768-1771, 3 zv.), s pokusom o spojenie výhod systémového a abecedného spôsobu usporiadania materiálov. V 19. a začiatkom 20. storočia vychádzali národné encyklopédie v Nemecku, Francúzsku (*Larousse,* od roku 1876), Rusku USA, ale aj v Poľsku, Maďarsku *(Révai Nagy Lexikona, Bp 1930-1936, 21 zv.)* a Československu *(Ottův slovník náučný.* Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Pa 1888-1909, 28 zv.) a i. Významnou encyklopédiou na Slovensku, písanou v latinčine, bol M. Szentiványiho *Súbor zvláštnych a vybraných náuk z rozličných vied* (Trnava 1689-1709), ktorá bola učebnicou pre študentov Trnavskej univerzity. Encyklopedický charakter mali i práce M.Bela a J.Korabinského. Slovenskí autori prispievali k tvorbe maďarských a českých encyklopédií. Od začiatku 19. storočia sa začala na Slovensku tvorba encyklopédií a slovníkov v slovenskej (českej) reči, napr. *Slovenští veršovci* (1805) od B.Tablica *a Slovník slavianských umělců* (1843) od J.Kollára. Pokusy o tvorbu všeobecných i vlastivedných encyklopédií od J.Plecha, Ľ. Riznera a A. Kmeťa ostali nerealizované pre nepriaznivé sociálne, národnostné i kultúrne podmienky.

Za prvej Československej republiky vyšla prvá slovenská encyklopédia nového charakteru: trojzväzkový *Slovenský slovník náučný* (Br 1932 za redakcie P.Bujnáka). Odborovú encyklopédiu zostavil J.Čečetka pod názvom *Príručný pedagogický lexikón* (Mt 1943, 2 zv.).

[1] Z gréckeho *enkyklios* = do kruhu zostavený, *paideia* = výchova.

Zdroje

Prevzaté a upravené z:

Ondrej Pavlík, *Pedagogická encyklopédia Slovenska 1 (A-O, 2 (P-Ž)*, Veda, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava 1984, 1985, ISBN 71-026-84, 71-063-85.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania